

публик, походууга адекейлиг
кжиржп, революцу, дайчыг,
күш-аькычл аьдарыч чаагай
чацхьдарыга кжизьттынген
турар журауд. «Комсомолуц
күжү —партийжи удуртулгада» деп
принцип Совет эрге-чагырганын
тургуштуган уезиден эзелен ту-
рун келген болгай. Ычлагаш
комсомолуц күшке партиянын
доктаамал удуртулгасы анык
салгалдыц кжизьидилгезинге
улуг ролуц ойнаар.

- Чөрмүк кырындан эң чоок эртери 227 километр;
- орбитаның ийленчээ 48,9 градус.

Эртэм аппаратуразындан аңгыз спутниги орбитаның элементтерин хөмчөө радио системасы база приборларның болгаш эртэм аппаратуразының ашылал чорруунун дугайында медреселери Чөрмө дамчыдар радиотелеметриктиг система бар.

Спутниги тургускан аппаратура ей-тавында ашылал турар.

Таарыштырылгыз-саналга таву изеп турар информацияны ашылал кылды турар.

таалазы-биле комиссиянын даргазы Б. Н. Пономарев, ССР-нин Дээди Советинин Палаталарынын даргалары И. В. Стрилонов, Я. В. Лейба, ССР-нин Дээди Советинин Президиумунун секретары М. П. Георгиев олар оодурушкан.

ССР-нин Даштыкы чертер министри А. А. Громыко ийгекел кылган. Националдар Советинин даштыкы чертер таалазы-биле комиссиянын даргазы Б. Н. Пономарев ийи палаталарын даштыкы чертер таалазы-биле комиссияларын

ССРЗ-нин Министрлер Чөвүделинин чатында артемиин болгаш техниканын Ленинтн шаңналар комитетиян пленуму ССРЗ-нин Эртемннр академиязынын президентиин академик М. В. Калыштын заргадашкыны-биле таа болуп артын. Баску артеменнер болгаш улус ажыл-агыйынын улут тускай артемннрлернн пленумун ачылына кииришкен.

1966 чылдын Ленинтн шаңналарын тыпсыры-биле киирген буту ажаллырын пленумга туттаалгашкан. Ленинтн шаңналар тыпсыры-биле ажаллырын киирген организацияларын болгаш алаб черлеринин төдөлүкчелери туттаалжыл көчүшкүчте кииришкен.

Коммуниста улум ынай кириштирери-биле энче төдөлтн ажаллырын комитеттин пленуму шилеп алган. Оларын даямыын эн чокку уеле парадгага чыгарар.

орс 23-те үнгөн «Шын» солунга «Тыва даг-дучи бирагазынын үдүтүнчүзү ш. К. Малдар-чы билгидивис» деп чутууну сонуугар номчулгаша—ол дээрге төргини чугула херек. Бистиң беленде бо айтырык наыи хане боттанын тура-лаар мурунда эртен болуушкуннардан саитп бирагадаыс республика наыысылааның 26-гы башаыңны туудун орту киер барган турган. Беленин ажил төлөвириниң талазы-биле иже-деп келген. Аңаа ол хурал кылгаш, бистиң рулга-чарыгалыг ажилдаар кылдар тургузар дээр учур-дузаны тайылбырлаан. Оң эгелеш үгү-ле чүддерин ыяк кылдар кууседи кирип-туду материалын намың чүдүрүп, дүжүрүп ол турган цементивиске сарай кылып ол, туу-рун турган бээр ажилгал эгелзэн бис. Ажил ша-гы кылгавас чорук биске чайгар чидип, иорум-чу-гытп келген. Бистиң ол чүтүлдүс эскертин-де бодаайн-даа турган бис. Намналга-даа, кара-тырыг эргелден сураг барган. Соңуугар ай-да. № 15 башаыңны туттуруп турган мастер Мои-биле катп даа кылышынын ужуң биске орулга

СЭКП-ийн Талды райкомунд буюу болгаш райүүсүкүмү саят
организациаларының арасыга эрткен чылын социалистиг
арышымд түнелдерин түдүрүш, саям талаам-биле шиячир
ынал тукту райпо магазыниге тысыр деп шийткүрлээ. Райпо
питилд-биле эрткен чылын планын 105 хуу күүсеткен.

Паш хураганнарга чымчак чеч-
мни берип, оларны чылыг, агаары
ыг, дөлгөм кажааларга тургузары
нчүг чүгүлө. Бо амыллы Бии-Хем
Йоннун «Искра» колхозунун хоо-
н хойжуу. Данлар эки организас-

тап, бодуун коданынла төрөөн 121
чаш хураганга кормушкалары кыл-
гаш, оларга чымчак кек сийгени
болаш еске-лаз хоолууг чамнерни
берип турар.

Республиканын колхозтарында болган совхозтарында таза культураларынын үрезиннеринин арылаашкыны чоруп, ычта-мычта тоһаны чажар шынарыга чедиргеш, шыгжага уруп алган, азы ийгин арылаашкын доостур чыгаан, оон-биле чаа беш чылын баштайгы чылын тартылазынга бүрү белеткедиг ужуражар суг дигилзэн ме-

ни 79 хуузуу хынаарга, шүтлүг чажарыга таарышпас, боктүг болш үнүүлчл шынары куу болган. Ажу районда чажарыга тааржыр дезин шүүт чок болган. Ол ышаш дани районнуң хынаткан үрезинринин 83,3 хуузу. Улуг-Хемниң — 83,3. Тандының — 66,4. Барымынчыктиң — 76,6 хуузу чажарыга таарышпас болган.

ажылдарына чедир каш санын хонуктар арткан. Ынлыг турбуже урезни талазы-биде айтыры уаг дустразининг байдалла деп чувени угтунде барымлаалар толаргай каргузуп турар.

Ажы-агыйларнын узутрукчулары, агрономдары, бригадирлери моон шынгысы туннелди уйлудер, бот-тарыхсалатыны хандыр бодалары ам келген. Мурункуу ышмак, телел-дирип ажилдаган машиналар чег-уезин эртекинн хайгааран, чул-тонна суер чорукту соксаткаш, ма-шиналарын ажиллап турарын армилашкинн эртен узрезиниян шы-нарын ол доран хынал көр херек.

Чамлык черлерде узрезинер армил-латтинган, скалатарла урулган дээш, оокурган олурупка чуу бар. Ам чажар шынарларга челир ажил-латтинмаан деп санаттинган узрезин-

нерни катап арыгдары-онле брыга-
даларны, звеноларны ийи ээлчег-би-
ле ажилдаыр, ажилдын шынарын
контрольдаар, арыггаан үрезинерин
ол дораан лабораторияга хынадыр
херек.

АБШ-тын президентини Джонсонун болгаш АШ-тың цаазангч болук харыы-салдагын ажалчыларынын Сайгон чапалар Тиеу база Ки дарыны-биле чадул туралы Говолууду чаа болуп өткен болгаш «Говолууду декларациязы» дигир чувени болгаш казы кылган диннамыны февраль 8-те парлаг чарлаан.

Вьетнам даууска ууру, Муруну-Чен Азияда табынгыа болгаш аймыл чок чоруга ууру база дагын өтүкч-чөгүзгү кыллынган.

спичачының дауыгында болғаш еске-ла ол жылың түтүлдерін дауыгында хой-ле хоооун, чуун-базын домастар киген. Мыңаарға Латышский Шеттарын Вьетнам деректери Муруу Вьетнамның чоңуун социал дөмшилемге ханымырлар оларын түтүкдүзүн дауыгында эвес, харын америк халезулкчилерин бөлүүн ханыг элденчүк дэу-чүрүмн Муруу Вьетнама эгеп донаштырырлар түтүкдүз дауыгын чүгәлал турар-дыр; АНШ демократиянын дауыгында сәгш салып турар эвес, харын демократияге болғаш хосталгае Муруу Вьетнамның улаузуңк түтүкдүн эң-не арааталыг арта-биле баарын ораалжым турар. Чагай болал-дар дауыгында болғаш «бөик чагай со-ругалар» дауыгында каныл-да мыткыр сөсөр АНШ дээрле Муруу Вьетнама жаң-дар кылдыр, реакциянын болғаш колониз-ацияны талейгичи кылдыр халалды ту-

Мурму-вьетнам тапчаларын чапал ал-
ш, Гонолууга уюражышкыны орга-
низаастары чте херек аларыны?—де-
птыры тытып кээп турар. Оок харыны
Гонолууг декларациясында болгаш
дыналында кирип турар, чте дээрде
дайын таламды деле дээтир болур чорук-
у естүрүнерин база Сайгонун болгаш
американын Катгышкан Штаттарынын
епсектер күштеринин аразына улам-
на кый калы ачылгашлаганын политика-
ныга хамаарытыр бүтүн чөпшөрежи-
лде деп алынганынын дугайын ийла
ууга лаал турар. Хамык чүвени утказы
лаа-ла болгаш. Мынчанга, Вашингтонда
политиканы тазартып турар кижилерин
астыныкчы сайгов генераллар-биле сүл-
дээниин дугайына, чүртүгү мурму та-
лазында вьетнам улуска уур дайныны

калбартырыңче болгаш Вьетнамның Демократтыг Республикасына удур агрессияны күштедиреринче уланган сүлчээ душтагына чыгаа чоруп туура ышканы.

Вьетнам улуска уур агрессияны сок-
зырынга бая Женева дугжуулааларына
болгаш Вьетнамнын улусунун бодунун ке-
ректерири болу шиптирээр эргени хунд-
лел көөрөгө үндөйлөсө, Вьетнамга таа-
раштыр шиптирээлинеки АКШ-тың чаа-
за белең бе дээрэни кижэ эскерип салгы-
дег кылдыр каксы белең чуттаалан чууде-
рин Говоулауа чөвүлө хураалым соолла
чартагыннан документидерле илөөл алы-
херээ чок. Говоулауа хуээл алылганын
шиптирлер-биле холбоштыр америк по-
литиктерини мурынал чоокта чаа-за көө-
гөлүп чуттаалар турганы «тайбин ийндя-
тивнам» хол-нутчулу улам тозарай
апар чылар. Тайбин атулганын чуттаалар-
биле чагынмып алгаш, дайын чоруула-
рыны Ийин-кытаг чартык ортулуктун эске
курулэригине дөвсөөлэригине шилчи-
лерини кыжыашыкшыны астырбушаны,
вьетнам улуска уур дээрбич дайныны
улам кыай калбарыгына белеткенди тур-

АКШ-тын удуртукчулары Сайгоннун мурундогу чалчалары-биле база ужура-нып тургалза, ыччала-даа Вашингтондоо-го база аажок мактадып турган ол чалчалар шагала-ла чоң, а ыччан келүрүп уудуруп тургалза планнар буруп дүшкүзүш. Амгы Сайгон чалчалар-биле АКШ-тын удур-тукчуларынын сүлчээзи база шымдык салым-хууга таваргычылар черде чыгынип-чог. Вьетнам улуска уур, Муруну-Чарын Азияда тайымага уур ча суучаа хаанын вьетнам улустун хостагалыг демиселден улам күштелдиреп болгаш америк агрес-сияга уур демиселж турар Вьетнамдын дегкирип дээш боту дегелеге улам-на идея-лыктык болгаш калбак шимчээшкинин хай-ныктыр.

Шыныг болгаш чөлүтүр чорук вьетнам улустун талазына. Ол узе тайбындын хостагалыг, хамаарышпас чорукту, таңгыс апти, боюнун Таран чүгүмүн демиселден талазы-биле бузун турар чорун камгаал-ла турар болгаш демиселден тилелеге чейир чорузур деп тут-даа түвеге алыртыр.

штитпилриг тура-сорукуг. Шаа ол шит-
пилриг чорук калгид-аа америк бомба-
лан, хораним газтаран артык куштун.
Гонуогузга болуп алынган чаа милитарис-
чи шитпилриг харын Вашингтонгун бер-
гелээшкенирин улам хангалдыр. АКШ-
ты калыр эрикте улам-на чымыр тырта-
быр, мынчага ол калыр эрикке АКШ-ты
вьетнамга уду орн аггессизлаа чедирег.

Болуунг интернационалчи дууэлээгизне
шычыны Совет Эвилел империалтист аг-
гессизлаа уду демсежире Вьетнамичи.
Демократтыг Республиказынга. акы-уа-
ма вьетнам улуска бугу талаалы дуаа-
мачыны боллаш дегтикчине коргузуп турар
боллаш коргузур-аа.

Вьетнам улуска уду аггессчи зайыны
калбарты - Вьетнамга таарымты
шитпилээшкенин оруу вьет-тир. Вьет-
нам айтыргыны баулуш шымы-биле шит-
пилризди Вьетнамичи Демократтыг Ре-
спубликамын чаааынч акы билдиргич
таптуу туруштарына бааа Мурулу Вьет-
намичи хоставырини Национал фронтун
программасынга үнелгилеш чедип ал-
дынган туруп болур.

ААР ҮЛЕТПҮРНҮҢ ТУДУЛАРЫНДА

ЧАРЫШ — ЧОГААДЫКЧЫ ХЕРЕК

Ак-Доврак хоорайнын үлөтпүр бұдуралгелеринге, туудуларында болгаш транспорт организа-цияларына СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун шийтпирлерин калбаа-биле чүүдүгүзүп көрүп, деткөөн, ол болза ажилчы чоңуну ортузунга ин-плативанын, чогаадыкчы чоруктуң күжүн улам хайныктырган. Амгы үедө СЭКП-нин XXIII съездининге алдар болдурган социалисттик чарыш чер болганда калбарган болгаш ол массалык-биле, ян-зы-бүрү хевирини-биле ылгалып, бұдуралгелерини өн-өс чугула, нарын соругалары-биле сырый холбаалыг болуп турар. Ол чарышка техниктиг депшилерин болгаш бұдуралгелерге техноло-гиялык акжидеринин, чиг-эрти болгаш материалдары кынап, куралдарын дилеп тыварынын чугу-ла айтырылганы шийтпирлеттинип турар.

Москваның болгаш Ленинградтын мурнакчы бұдуралгелеринин эгелешкинини мында бүрүн деткөөн. Мону холбаштыр дараазында чугула чүүдүлери чугаалары солун болур, ол болза алдынган хүдээлгелерин боттандыры-биле ту-дүш харылаалыг. Руладан — даг-дугун алырын көвүдөш тургаш, Төрөөн чуртка 500 тонна не-медде даг-дугун бээр деп хүдээлгени «Тыва даг-дугу» комбинаттың коллективни алган. Бо тала-зы-биле ажилды даг-дугу арылгаш фабриканың парторганизацияны баштаан. Ону боттандырып технолология талазы-биле нарын айтырып, ону тех-нолология эштер Мананков, Чуханов болгаш өс-келер-даа шийтпирлер-биле ажилдап кирипкен. Дагжылар, комбинаттың техниктиг кылдын, эд-чөгдөр начальнигери, мурнакчы ажилчылары-биле оң боттандырып дээр ажилде шийтпирле-биле шымын кирипкенер. Амгы үедө бо та-лазы-биле кургалдыа кезең болгаш чамлык өс-келер технолология комплекстерин чарыштыр че-диншигин чоруп турар. Ичингаш бо чугула хүдээлде чедикшигин күөсеттинген турар.

Азы база бир чижек. Ак-Доврак — Абаза а-рыннын орук туудулары даг-дугунун артынын-зын ажиллап тургаш, 890 тонна цементни кам-нап алып болгаш оң күөсүл-биле 5 километр орукту кара шыгы-биле шыварлар. Ол онаал-ганы күөсүлдерин олар ам-на кирипкен: санал-ганы кылып, кымыр, чүпү күөсүлдерин докта-дып, механиктерин белеткеп, кижилерин өө-дөп турар.

Ынчаарга холуксаа белеткээрде аңаа даг-дугунун артынын холуп тургаш, оң күөсүл-биле 32 муң хире рубльди, оңдубаа ажилдарын ийи катап улгатырып тургаш — 2267 рубльди, чуртталга бажынын туарынын хуусаанын бир айга кымырын, үредип болгаш четпес кылдыр кылдыр чорукту узуулап тургаш — 49 муң рубльди камнап алырын «Тыва даг-дугу тууду-гун» коллективни планнап турар. Бо база улуг хүдээлдер! Бо хүдээлгелерин боттандыры-биле хой чүүдөр кылдынып эгелдөөн: күш-ажылдык организаацияны өнчүлүп турар, күш-ажылда акжор-шаналдык төлөгени чедикшигин ажиллап турар, бригадалар бот-оруга-чарыла-га шилчип эгелдөөн. Манаа коммунистер болгаш комсомолчулар баштакчылар болуп турарлар.

Чоокта чаа болуп эрткен партия-ажыл-агыл активинин хуралына ажилчылар болгаш ин-женер-техниктиг ажилдакчылар алдынган хүдээ-лелерин күөсеттинип болурун, ону күөсүлдерин практиктиг хемчегелерин дугайында чу-гаалап тургаштар. Социалисттик чарыштын хүдээлгелерин кижиле бұдуралгелер чедир талазы-биле бистик парток улуг ажилды кылдыр алаар. Чарыштын нештеринг чарыш болуру, мурнакчы дуржулганы нештеринг, жокулап тураларын мурнакчыларын дегенде чедир калдыр — чарышка кол чүе ол дээр дугайында дегенчи айтышкынын утпай тургаш, бистик бугу ор-ганизастыг, политиктиг ажилдыкты өлчө углаар бис. Харын ынаа чарыш массалык, а эң кол чүе — боттуп болу бээр.

Чарышты улуртурунга анык-бүрү хевирлерин ажиллап турар бис. Эң дээр бригадалык алды-ры дээр, Ак-Довракта күш-ажыл ааларынын түгүн көлүргөн. Эрткен чылды түнелдип суу-гаар туудуларынын эң Репкин баштаан брига-даны ол аалары чедип алган. «Профессия талазы-биле эң дээр болуру» деп чарышка шартал са-нында чедерде эң дээрлерин толарткан, олар-нын аттарын хүдүлөз самбыраанын кирипеш, «Асбест дээр» солунга база парлаар. Парток чоокта чаа ол солунга Хүдүлөз самбыраанын ажилдар деп доктаалы хүдээп алган. Аңаа эң

дээр бригадаларын, эдчегелерин, цехтерин, бұ-дуралгелерин, тууду участоктарын кириер. Эң дээр кижилерин чуруктарын дегээр чорукту ор-ганизаастаан турар.

Партийжи ажилда эң кол чүе — кижилер-биле ажил. Материалдык куралдарын камна-ары болгаш чаа беш чылдык бири чылынын пла-нын күөсүлери дээр чарышты калбартырынга кижиле бұдуралгелер ажилды чорудары бири чеге-рини ужу-дузалыг. Эң дээр кижилерге дузаалар, оларын ажилында илгич бээр, эгелешкинерин деткир, улам өн ажилдаары-биле оларга таа-рымчалыг байлаалы тургузар дээр оралдажып ту-рар бис. Ындыг кижилер бисте хой. Оларын алаарга бо-дур: чүе бистик алдарыг тууду-жарыктын иштинде бригадирлер Кужугет Калдар-оолдун, Анатолий Репкинниң, Сергей Се-лажынын, Зинаида Мирушканын, Степан Мо-жураштын, Инна Челикованың, Борис Ровны-нын болгаш өскелерин-даа аттары бүгүдө бил-дингир. Туудуларын коллективинде шолба-нар хой, олар ылангыя Данырык Калдар-оол, Хо-мунуш Маны, Ковзай Сарыг-оол, Лундуп Хо-мунуш, Орвер Назымов болгаш өскелер-даа-зыр.

Ындыг кижилерин сорук кирипкен болгаш чүтүдүгү ажилынын ачыында бистик мурну-вуста соругалар чедикшигин күөсеттинип, чарыш улам массалык болу берип турар. Комму-нисттик күш-ажыл дээр чарышта бисте муң хире мурнакчы ажилчылар, 20 бригада, 10 участок тур болгаш эдчегелер, 6 цех кирип турар. Ком-мунисттик күш-ажылдык шалымын атты 377 кижиге тыгаскан, 1 цех, 6 бригада коммунисттик күш-ажыл коллективтери болган.

Социалисттик чарышта комсомолчу-анык-тарын 26 бригадалары, эдчегелери кирип турар, оларын эң дээр комсомолчу улуртукчулар баш-таан. «Комсомолчу проекторун» постулары бисте илдепкейлиг дузалдакчылар болу бергенер.

Социалисттик чарышты организаастаар талазы-биле улуг болгаш хой талазыг ажилда четпес-терини база бары чугаалар. Чамлык черлерде суу барымдаалар, кургук шугаанын кылдыр чо-руктан ам-даа алырлаан, а чамлык бұдуралге-лерде социалисттик чарышты харын-даа шуут

организаастаан. Бистер чоокка чедир-ле электри станцияларынын коллективни мурнакчы бұдуралге кылдыр, ында социалисттик чарыш бугу коллек-тивти хаара туткан кылдыр санап, оларны чижек кылдыр көргүзүп турган болгай бис. А херек кырында ол ыныг эвес болган.

Чоокта чаа болуп эрткен партия-ажыл-агыл ак-тивинин хуралына ук коллективте күш-ажыл-дык, бұдуралгенин сагыла-чурму багай, чарыштын түнелдип кылбайн турар, хой-хой ажил-чылар болууну чегини, бұдуралгенин алган хүдээлгелерин билбес болганы илдерен. Электри станцияларынын ажилында чугаа-жок бар чамлык чедикшиктерге станцияны чамлык ажилдак-чыларын бажы дескени берген. Ынчаарга пар-тия социалисттик чарышты кичээлгенин кош-такан болгаш администрацияны ажил-агыл ажил-чорудулазынга чогур контрольду тургуспайн барган. Бо чорук электри станцияны ажилы-га улуг четпестерин болу бээрине чедирген.

№ 12 автожыл-агылда, № 89 мехколхозда, № 60 автобазада социалисттик чарыш база ком-как организаастаттыган.

Күрүңе планирени өн дүргени-биле күөсүлери дээр калбарган бугу улусчу шийчээшкенин калбарганы бұдуралгелерге партияжи ажилды улам ылай ажилды, коммунист бурзавун илдепкейлиг улам бедилерин вегеп турар. Бистик партокун болгаш партия организаацияларын соругалары — ажил-иши бурзавуну индустриа-зын калбартыры, бұдуралгенин бугу аргаларын улазылаалды-биле ажилдарынын оруктарын оларын кижиле бұдуралгелер чедирген, улуг-даа, би-чин-даа чүүдөлөр камналыг чедип алыры бо-дур. Бистик ажилыктын чедикшигин болу-рунун үндөлини харын-на мында болуп турар.

СЭКП-нин XXIII съездинин телептиг уткуур дээр, бистик коллективтерин күш-ажылды эд-чеге тургушпашан, 1966 чылдын планирени чедикшигин күөсүлдерин бижыг бұдуралгелер болуп турарлар.

В. ЧЕРНОВ,
«Тыва даг-дугу тууду» эргелелини
парток секретары.

ҮЛӨГӨРЛӨГ БРИГАДИР

Кол корпус артында бетон-биле кажааткан кол довурак. Ында трактор көөсеттинип тур. Солдат бушладун ужулбаан хевээр ийи эштит, 40 хар үезинде эр шийчегир хеделген, бетон кылдыгынын ол-бо чайлаалып турар. Ол болза Хову-Аксиде эки ажилдык бригадирлерин бир-ээри Иргит Оручаевич Мөңгө-дир. Чай казында оң-биле хөөрөжир аргалыг болду.

— Бо эрткен айда кол корпусун келээ талазында 440 кубометр бетон кулар турган бис. Ону күөсүлүп алыры берге турган, чүе дээр эрткен чылдык тенчүзүндө хүдээп алган мээр бригадам кижилерини шулузу тууду-жарык мергелди чок улус болган. Ам канчаар, улуг-ла тайылбырлап, баштай оңдубаа кылдырткы-лааш, тавак онгарын казып кирипкен бис. Белеткек ажилдарын дооскан соонда, бетон кулар-нын харымсалгалыг даалганын чоруту күөсүл-диг эгелдөөн. Ооларга баш улур дораан са-гымынгар мей: чүе деген ажил, бот-ботта-рынга дуза чедиржир биске дузаал болур. Ха-лашкан солдаттар ажилда анык улус болгаш барын. Чоруту оларын чамдыны боттары бө-тө кулуп чачыга берген. Бис онаалганыс ха-рын-даа ажил күөсеткен бис — деп, ол чугаа-лай-дыр.

Шеригден чаа халашкан 17 анык тууду-жарык ооларын бодуну күш-ажылда кызымак, кы-тыгып чоразыг эрес чоруту-биле чачыктырып турарын Иргит Оручаевич кайын чугаалаар. Бүгү назымында балды тууду чоробан ол оолар-биле бригадир ажил шагынын сөөлүндө беин бетон кулуп атып каар, дыжын сагымай, бил-дир шаа-биле тайылбырлаар. Анык тууду-жарык бригадиринин ынаар кызып турарын көргөш, херек кырында хол-биле тууду тургаш чүүдөн эгелдөөн чүтүдүгү өөренип турганнар.

Иргит чаа суурда бажынынга кышкы кез-жөө оройтап, дүмбей апарганда харык-шынээ чок-даа болза, сеткил өөрүшкүдү чачып кээр. Өг-бүлө-нини хөрөөжөн ээзи база-ла дуржулгалыг ту-дужу — Долума шагда-ла чанып келген.

— Чүү кончуг саадамы? Бетон кулуп эгелдөөн ыныг киж болгаш сен — дээр. Дем-гиз шагжог хуудураш, бажын соганадыр каар...

Анык коммунист эш Мөңгө-биле бажынынга база чугаалаашканыс.

— Партияны XXIII съездинин канчаар ук-куурун оолар-биле чугаалаашкан бис. Оң ажил-тыр хунчуге чедир бистик бригадалык 750 кубометр бетон куларын хүдээлгеп алган. Ол чач-гыс черде эвес болганда, бистик ооларга — чаа өөренип чоруту бетончиктерге берге соругла. Ынчалза-даа ону бис күөсүлүп шыдаар бис.

Бригадириниң ол сестеринде чоругаал болгаш бижыг бұдуралгелер болду. Оон айтырдым:

— Чылда алган хүдээлгелерде солун чүү ба-ры?

— Чаа беш чылдын баштайгында күш-ажылдык бұдуралгелерге кол кичээлгеп салып турар бис. Бригадала ону бо чылым 7 хуу бедилер деп шийтпирлээн бис. Оон ылай, бұдуралге-нин, тууду-жарык экономикамын көдүреринге пар-тия бистик кийгырып турар болганда, камналга болгаш хумагалыг чорук дээр демиселче онза кичээлгеп салырын хүдээлгелер айтып алдымыс. Ол талазы-биле баштайгы хемчег кылдыр бот-оругла-чарыла дээр демиселче кирип шийт-пирлэп алган бис. Бот-оругла-чарыгалыг ажил-дарынче бо айныг эгелдөөн кириптинис. Соци-алисттик чарышты улуг кичээлгеп салыр алаар. Бо чылдын бис Ак-Довракта сурагыл тууду-жарык Калдар-оолдун бригаданын чаржымынче кийгырган бис...

Бо бодуну тууду-жарык ажил-агыл чугаа-зын дынап ора, оң күш-ажылда далымканын, боду-мун хөрөөн ык билерин киж кайгаар. Иргит Оручаевич хоочун ажилчы. Оң күш-ажылчы оруу 1956 чылда Чингиз-Кайтан эгелдөөн. Алдын уургайы халдынган соонда, аңаа ажилдап турган өөрү-биле Хову-Аксиде шийчип келген. Оон эгелеп ол тууду-жарык апарган.

Д. ЧҮЛӨДҮМ-ООЛ.

БИСТИҢ СОВЕТ КИЖИЛЕР

Чоннун макталынга

СЕКРЕТАРЬ

СЕРЕНБИЛ КЫРГЫСОВНА САЗАА кыдык камгалап шугу-мунга 1955 чылдан бээр ажилдап келген, ам Эрзин районун Ленин ат-тыг колхозунда эмнелге пунктузун санитарказы. Моон ажилы арыг-шеверини айтыры-биле шуут холбашкан. Чуртталга бажыны-нын болгаш албан черин арыг-шевер тургузары культураг чур-талага, ажилга база бир чугула айтырып. Бо ажилды күөсүлүп ту-рар кижилерин чамлык улус херекке албас, өн-өс бодун ажилдыг кижилер дигери шын эвес.

Комсомолчу санитарка эмнелге черин кезеде арыг-шеверин тургузуп, эмчилерин ажилдаарында, аарыг кижилерге, өмчиге кээп турар кижилерге таарымчалыг байдалдарын тургузуп келген. Эш Сазаа чүе ажилында эвес, хой-ниитинин ажилында эки кир-жиш турар. Суурда хөрөөжөнөр чөвүлелин болгаш комсомол комитетинин ажилында илдепкейлиг кирип, колхозчулар ортузунга политмассалыг ажилдарын, колхозчу хөрөөжөнөр ортузунга арыг-шевер, культураг чуртталга талазы-биле бедизданы доктаамал кы-лып келген.

Санитаркалап келген чылдарында ниити билин бедитпашаан, аарыг кижилерин эмчилерин хүдээп алгаш, өмнөп турарын көрүп, билип келген. Серенбил Кыргысевна кижиле боттукан эмчилерин кичээлгеп көрүп, чаш уругларын хүдээп алырын эки билип алган. Эмчилерин дузаалдакчы-биле 1965 чылда он дөрт нени божудуп, оларын уругларын хүдээп алган. Бистик коллективнис акушер болурун күөсүп чоруту бо санитаркага дузаалдап, ону өө-дөп турар бис.

Ажилчы чон болгаш коллективниг кижигүннери Серенбил Кы-ргысэновна мактаар болгаш хүдүлээр.

С. ДАВАА,

эмнелге пунктузун эргелекчи.

Үжөн чыл иштинде

Мокулай Азырандыевич Ооржак садыглап эгелдөөн бээр 30 чыл эрткен. Бо үениң иштинде ол бодуну ажилында хары-салгалыг, чоңунга аң сеткилдиг бараан болуп келген. Хоочун садыгы хой чылдарын иштинде дугадал чон ажил-дан, планын чедикшигин күөсүлүп келген. Бараан саарыл-ганы база оон кирер орулга талазы-биле бедик көргүзүлгери дээр шийчелдерини нааш удаа алган.

Мокулай Азырандыевич амгы үедө «Шейкээр» совхозун Биче-Тей сабырында аш-чөм садар паретик эргелекчи. Ол чоңун аш-чөм талазы-биле негелдөөн үзүктел чон хан-дыкчын турар. Суурнуң чурттакчылары садыгынын хүдүлээр, оң дугайында чылыг-чымчак сестерни чугаалап турарын бо-ла дынап болур.

— Ажилдап негелгенин үжөн чыл иштинде садып алыны-лардан хомудалдыр дынап көрбөдүм. Садыгы келген аң сеткилдиг, шийчиге болуру эң-не чугула. Садыгга келген ба-рааннарын кичээлгеп хүдээп алгаш, оң өртөөн тодарды-ры, хой-ниитинин эң-хөрөгүн нарын огу дег камгалаары са-дыгы кижииниң дүрүмү болур — деп, Мокулай Азырандыевич чугаалап олурар.

Хоочун садыгы чедик чылдык сөөлүг чылында шууду-жарык ажилдап, бараан саарылганын планын 110 хуу күөсүл-дөөн. Ол ышын чаа беш чылдыг баштайгы чылынын бири айында ол эки ажилдап. Дуржулгалыг садыгы партиянык ам болур XXIII съездинин телептиг умугары дээр соци-алисттик хүдээлгени алган ажилдап турар.

Д. КАРА-ООЛ.

А. АДЫГБАЯ.

План канчап күөсеттинмээнил?

Чаа беш чылдын биргизиниң баш-тайгы айында Улуг-Хем ыш ажил-агыл чериниң ыш дег (началь-ник эш Фалалеев) планын оона-галарын күөсүлүп шылааган. Дөк 2,6 муң рубльдиң продукциянын чедир кылбаан. Ында ажилдап турар бри-гадалардан чүе бараан хааржактары кылар-коллектив планын күөсүл-көп.

СЭКП ТК-нын сентябрь Пленуму бұдуралгелерге барааннун продукция-нын шынарын эгелдөөн оона кичээлгеп салган болгай. А бистик цехтин кылган продукциянын шы-нарын куду дегенде. Чижээ, Кызыл горпозунга бири сорт дээр ийи ыш сөөртүр машина ишти дескилден ман-за саткан бис. Ук манзаларын шы-нарын каттап хынап көөргө бири эвес, чүе ийиги сөөртүп негелдө-зинге дүжүр болган. Түннелинде ба-раан сайгарылазындан барык 50 хи-ре рубльди кирип ап шылааган бис.

Планын оонаалганы канчап күөсүл-пей барган бис?

Ийи дилер ийи пилораманың би-рөөн эрткен чылын-на ургелен. Оң септелгени артык кезектер чогуна-сылап алгаш мынчага дээр чорут-паша. А чангыс пилорамата бир чу-дукту ийи каттап дилдирери-биле эр-тирер болур-дур. Мынчанган ажил-дын темпиин оожумнап, ажилыг коэфффициент күдүлганы билдингир-Харын-даа план күөсүлүп дээр 3 эдчег дүн-хүн дургузула ажилдап турар. Ынчалза-даа эдчегелерде күш-ажылдык бұдуралгелер шоолу-ла бедилей келген. Мурнула ыны-гы таваарылга куралары ыш че-дишпезинге чылдак хал турган бо-гай. А бо чылын Соругут-Шивинде четир сангыг ыштын сөөртүп экеш турар. Ынчаарга план күөсүлдеме-ни шийткитип турар чүе — дончаш-тар кээп турарында, а оң уламын-дан хой хирөөлөр сыйылгалаан деп

чамлык удуртукчулар баштакчы-ларлар. Ол шын эвес. Чүе дээр, эрткен чылдарда база-ла соок кыш-тар эрткелдөөн, бо чылгы дег хой хи-рээ-даа сыйылбаан болгай. Хамык ужуу — хирөөлөр шын эвес эптеп тургусканында.

Ол ышкып бистик цехте сөөлү үеде күш-ажыл чурумун үрээр тава-рылгандар тыттып келген. Акша-ша-лын алган сөөлүндө чамлык ажил-чынаар араалаашкына сундулар, оң уламында ажил шайгы үер чоруктар бар. Ынчалза-даа партия, профсоюз организаациялары чурум чок кижилерге харымсалга хүдээ-дирип, оларын ортузунга кижиле-диге ажил чорудуп турганы беин шоолу-ла көзүлөс.

Февралдык бұдуралге програм-мазы баштайгы айда-даа улуг бо-гай. Ажил-херекти эде тургузуп, те-сүнде алган четпестерин дарый чай-ладыр бистик соругаларыныс.

В. САГАН-ООЛ.

АТОМНУГ ЭЛЕКТРОСТАНЦИЯ — ПАРТИЯНЫҢ СЪЕЗДИНИНГЕ

Нововоронежте атомнуг электро-станция ам ийи дугаар чылда ажил-лап турар. Ол станция ам чурттуң Европа кезеңин Каттышкан энерге-

тика системазынга Воронеж обла-стын бугу берип турар электростан-цияны барык чартын бере бер-ген. Станцияны коллективни

СССР-нин атомнуг энергия ажилдар талазы-биле Курне комитетинин бу-дуралгелеринин Бугу-авиле чары-жыны тилекчи.

Станцияны төлөвиле күчүзү 210 муң киловатт. Ынчалза-даа январь 7-ден эгелдөөн оң күчүзү 240 муң киловатт четкен.

Нововоронеж АЭС-тиң ажилчы-нары болгаш инженерлери эртемде-нер-биле чогадыкчы суу-биле ка-ды ажиллап тургаш, чаа-чаа кур-лавыларын тып ап турарлар. Олар-нык чогадыкчы саналдарын болгаш техниктиг сайыраңгайдылазын ажиллаанын түннелинде чылда

80.000 рубль ажыг камнада алды-нып турар. Партияны XXIII съездинин мурнула Нововоронежтиң атомнуг электростанциянык коллективни ыныг күш-ажылчы чедикшигин ажиллап турар.

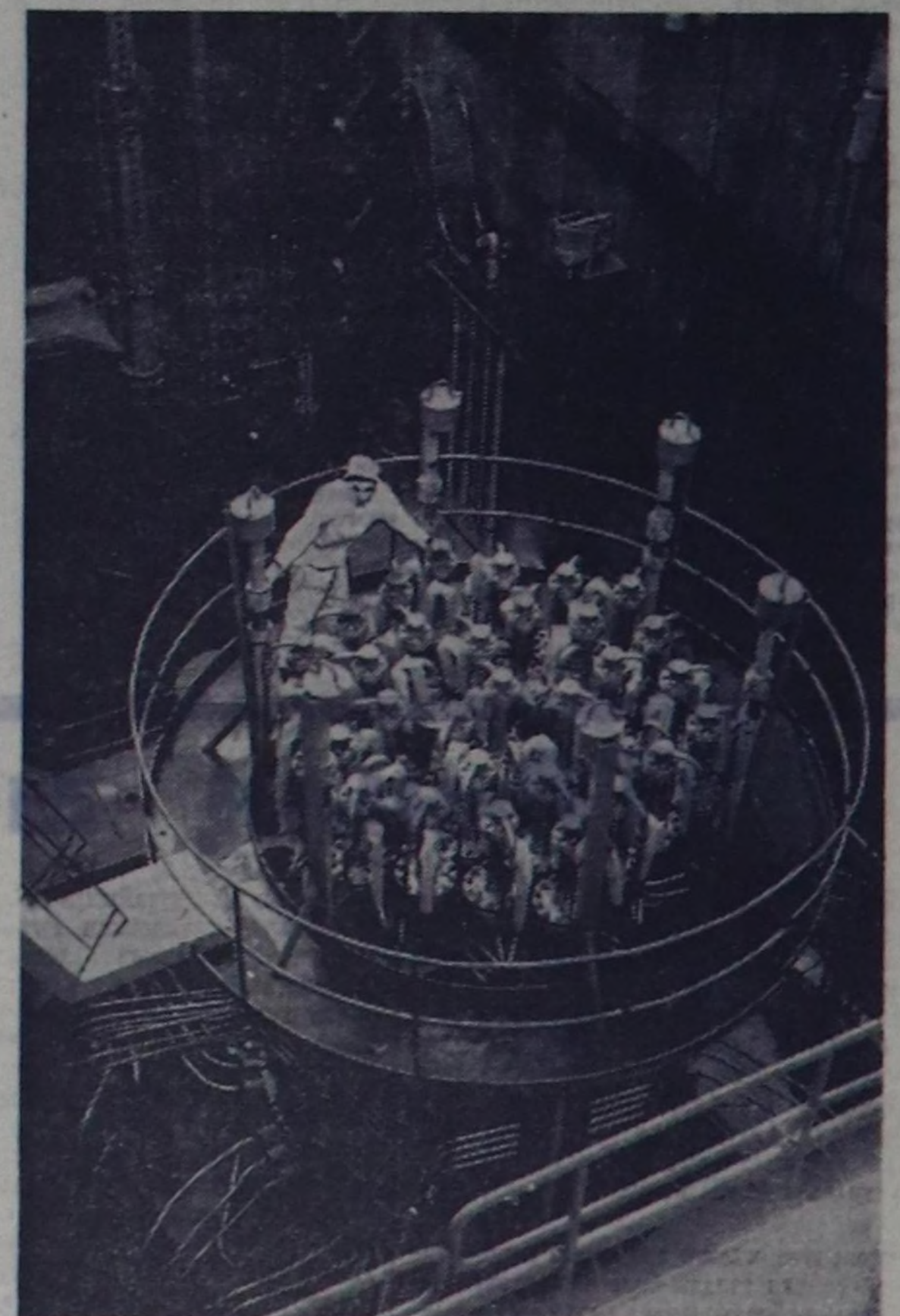
Чурунта: (оң талазында) реак-тор — Нововоронежтиң атомнуг элек-тростанциянык энергетиктиг чу-рээ.



Чурунта: эдчег начальниги В. П. Никитин (солгай талазында), стан-цияны улуг аппаратчы В. С. Колесникова (ортузуна) техник-опера-тор В. Ф. Кишинскийге инструмента берип тур.

Фотолар О. Кузьминни.

СЭТА-ның фотохрониказы.



Физик-экспериментаторлар атомнуг станцияда биче эвес солун ажилдарын кылып турар. Олар-нын саналы-биле АЭС-тин күчүзүн 240 муң ки-ловаттка чедирген.

Чурунта: (солгай талазында) реактор цети-

Ада-чуртка ырларынын өргүн чордуну, Ады-тыны Ада-чуртка богун тууганы

Михаил ШОЛОХОВ.

Олар Төрөөн чурт дээш тулчун турганнар

Романдан үзүмдү

Бажан-аа Лопухинге бо шактар-
да ышкыш аар болган ажыг чову-
лан турбаан. Часкаан олурускааш,
арыкка кире берген, чадак кыштар
адаанга чыдып алган. Чаны-биле
Бопытовский база бир дайынчы
этерип алган, оожум эрте берген.
Лопухин шенктер-биле чымчак
черге дайнып алган, ам полктун
артыны тылче четкештирип чору-
дар ийикке азы кандыг-бир кезек-
ке калып каар апаар, оон кедерезе
фронтка киж бүүрүзү терек, нем-
тер Волгаже калчаалы-биле шур-
гуп турар үеде фронтунан үр үеде
чарлыр чадавас деп, могоаткан бо-
лып чыккан. Ол бодун экинде чүк-
тешкини, тылче муңгаргай бар чы-
дар кылдыр даап болапкан. Оон ын-
ай чүү болурун база болаан: кылды
хоорайла дайынчы дуураакиннер
болган өөрүчү чок чалгаарангы
чурттада, куралдары кижини ше-
лээр амчалары, хоорай даштында
хүнге калып калган ховуга өөрдиле-
ге, ыш танкылары алып өөрени-
рип болган каныг-бир лейтенанты-
ны албан-дужаал аайы-биле сур-
гаары. Көрбөн чүвени чок, көдүр-
бөн хонза чок Петр Лопухинни
бизин чаа келген кемеи олтууштары
көөр... Лопухин чүтүн-лаа аайын
тыппайн, бажын чыгап, кыйыны-
наан. Чок, аа-ла, аа-ла, ол ындыг
шалаан чурттада ааа таарышпа!
Ол чүт-бир ыштан кылган танка-
лары эвес, баурут немец танка-
лары амыксаар, чөөн чүккө эвес, ба-
рынын чүккө барыксаар, оола чаа-
лаа манаа, Донун эринине чаа шавар
халлаашкыч керегини мунуна
бичип каа турарын күзөр. Эри
аштеринден тангыс-лаа киж арт-
паан кезекке ону чүү турдуру?
Стрельцов чок, оон госпиталь сө-
лүдө кайнаар баары билдинмес:
чүткө чадыс дүүн бизин Вякинше,
повар Лисченко, Качетков, сер-
жант Никифоров, Борзых олар олур-
туп каан... Чексе хире дайынчы ө-
лүктөр Харьковтан Донга чедир де-
гем ховуларда мөгези-биле уйд
бергенери! Олар дайынга дорам-
чылакан төрөөн черинде чыдып ал-
ган, өжөн негээрин ыт чокка

кыйгырып чыдарлар. А ол, Лопухин,
тылче барган, шуугайды кылган
танкалар алып, шагда-ла дайын ша-
лунге өөренип алган түзөткө өө-
нүр бе?!
Лопухин капшагайы-биле тура
халааш, диспетчеринден эленини
кактап каапкан, старшинаын док-
тай бергени эриг чөк бажынча ба-
зып каан.
— Мени чаалажып турар кезекке
арттырарын дилээн мен. Моортан
кайнар-лаа чорувас мен!— деп,
Лопухин шиптирлеп алган, ыт-
кадынын сырып сыгарынын ара-
зын дорттап чову олурган.
Ол чээрби шаа базым эргейн
чыккан, таныгы Стрельцовту
үнүн дынап каан. Кайгай берген
Лопухин бодуга бугаревейн, бир
таалайычте өгөш, улуг эвес аянга
унуп келген, хал көрүп туруп ал-
ган Стрельцовту база танываз үш
кызыл шеригилерин көрү каан.
— Николай!— деп, Лопухин
өөренинден билдирин алтырган.
Кызыл шеригилер Лопухинче
көргөнер. А Стрельцов биез хевээр
хал карбейн турбушаан, мыткыры
кончуг бир-ле чүвени чугаалап тур-
ган.
— Николай! Каймын келдин,
ааа!— деп, өөренинден сиринейип
турар үн-биле Лопухин хөгүгү ал-
гырган.
Стрельцов-биле кожа турган ки-
зыл шеригилерин бирээни оон ко-
лунга дээпкен, соонда, Стрельцов
эргилди келген. Ол дораан-на чыгып,
чазык хулууртуктеш, Лопухинче
уткуштур баямкан.
— Ойнуу, каймын чедип кел-
дин?— деп, Лопухин ырактан-ла
алтырган.
Стрельцов ыт чок хулууртук-
шаан, үзүн холдарын чайбышаан,
аяны кержи баям олурган.
Олар чоотка чаа кастынган онгу
чанынга ужуражып келген, дын-

аыг кускапжыпканнар. Лопухин
Стрельцовтун өөрөн кара кара-
канын чоктан көргөш, сүрээзенин-
ден тынып чадай чугаалаан:
— Ааны! Сенче боскум чары-
гыже алгырым, чүге ыттывазды?
Каймын келдин, кандыг чор сен?
Канчак мында ап четтин?
Стрельцов демги хевээр хулуур-
тук, Лопухинни шипчеп турар
эринеринче кичээттейип болган
шыгыс көргөш, арай келдириле
аарак, сестерин чиктин аажок у-
зды чугаалаан:
— Петя! Мен кайы хире өөрө-
нүмүн сен билбес сен!.. Силерде
кижи тып алгырынга чегени берген
мен... Ында улусун хөбү кончуг...
— Каймын келдин? Секи медсан-
бачче чоруткан ышкыжык?— деп,
Лопухин хөөрөн.
— Канчангаш көрүткөн дээрим-
ге, Лопухин ол! Баскери кайсы?
— Арай дугейлей берген сен бе?
— деп, Лопухин алапсинип айт-
тыган.
— Мен силерни дуудуем бээр ди-
лемди, бүгү кезектерин эргидим!
Дөө талазынче кержи боладым, ын-
чала-лаа бир артиллерия капитаны
оортан шуптузун чорудуп турар ди-
ди— деп, улам-на келдириле, кара
карактары кыланывазышаан, Стрел-
цов чугаалаан.
Лопухин өнүгүтүн канчак барган
ын-лаа билбейн, каттыргаш,
Стрельцовтун экин чаксаан.
— 3. эш сен көдүс дыннава-
сып сен! Тоолда чүве ышкыш апа-
рып тур бис? Экин, кула!— «Ры-
нокка чорум».— «Дүлөй сен бе?»—
«Дага садып алдым». Сен шынап-
ла дыннава сен бе?— деп, Лопухин
ам дыка дыкыгы айтырган.— Чу-
гаалаарын база дески эвес, келди-
рээр... Адыр... Бажын кемдеш ын-
чап барын бе? Ындыг чүве турган

ышкыжык ааа!
Лопухин ачкочкунуп, ары кыза
берген, биез хевээр хулууртук
турган Стрельцовтун арынча кээр-
геп көргөн. А демги сиринейип
чорутуп холун Лопухинни экинге
салган, дыка-дыка келдириле шаан
чугаалаан:
— Олуруп алымы, Петя. Мээң-
биле чугаалажыры берге. Ол бир
бомба дүшкен соонда чүтү-лаа дын-
нава апарган мен. Келдириле
апарганымы дынап тур сен...
Сен биж, мен харылап берейн.
Ол онгу чанынга олуруп алган,
херек карманын блокнотчугаш
биле карандып уштуп экелген. Ло-
пухин оон холундан карандып
ушта дартып алган, дүргөн би-
жээн: «Медсанбачтан дургунна-
канын ол бе?» Стрельцов оон экин
ажыр көргөш чугаалаан:
— Дургуннаан деп чүү дээр...
Чоруткан дыз шын болур. Эки апа-
ры биле, чорутар мен деп өмчиге
чугаалаан мен.
— Кандыг ааны сургенин ол?
Алыстыг чүве, амвезир турган
сен!— деп, Лопухин бижээн, кый-
гыры дөмдөп хөлчөк күш-биле ба-
зыптарга, карандып бузуу сына
берген.
Стрельцов номчаш, кайгап, экин
кызып каан.
— Ааа сүрүп деп чүү дээрин ол?
Кулактарымдан хан төгүлбөс апа-
рган, хонум булганыры база бар-
гачки мен. Мен аааа чүү дээш чыдар
кижи мен?
Ол Лопухинни холундан каран-
дып ааар ап алган, сивиртип,
оон бичин чогуларын дөмдөп
кырылган уруп олур, чугаалаан:
— Мен аааа чыдар хонум чо-
гуп. Поак берге байлаа турган,
силер ааваш артакан болгай силер...
Мен канчак келбейн барып шыдар
мен? Ынчангаш ап четкеним бо-
лур. Эштерин-биле кады дугей-лаа
кижи чаалажып болур-ла болгай,
ындыг бе, Петя?

Очулдурган В. МОНГУШ.

МААДЫРЛАРНЫН АЛДАРЫНГА

Совет эрге-чагырганын 50 чылын таланты ит-
курунча белеткеннишаан, бистин чуртуушун
ажы-шылчылы Төрөөн чурт дээш демиселе амы-
тыны берген дайынчыларын тураскаалык ыды-
кы-биле сазып турар.



ЧУРУКТАРДА: Каслинский шой кудайның
мастерлериниң «Чопов» деп сымбры: 1920 чы-
да Перекотка Врангелдин аг-шерши чыла
шалканынч тураскаалык — үш метр бейик дурт-
тук дайынчының дүзүзү (скульптор К. Кожин).

ЧАМДЫК БОДАЛДАР

С. Сүрүн-оолдун «Ынакшыл-дыр»
деп номун С. Куларини «Шың»
солунга үзүлгө-биле чөпшө-
жир мен. Тооуну номчуу олурар-
га шынап-ла бистин чоотка чаа-
ла турткан эркинчеле, дайын со-
лунда кооз колхозчу амыдырал,
акы-дуума орус човуш дууламыш-
ты, ол үлөтөгү кижилерин аажы-
чаны хевээр чуртутуруп көр-дир.
Ол номду баурут өнүк деп адап
болур.
Мадырларын дыл-домаяда бо-
лакчон-ла чугаалап өөренип бияк
сестерин киргенинде оларын
аажы-чаны толугайып көстүп кел-
дир. Хеймеректин аламын «аа-
деп сөзү оон чүве ыттывазын, ха-
дычак сеткини көртүзүп турар
болган оон-даа өске.
Моон аагыда тоожуда номчуту-
тук сеткил-хөдүгө арай билдир-
мес чүдүлдер бар.
Тоожуда кол ярия ынакшыл
аадеп турар чүве болганда, ону-
гускени арай дөгөйдимээр. Бир-тээ
Хеймерек биле Мария Ивановна
хөдүк ынакшыл, өг-бүдө тууда
берген чүве төлөдө, оларын чү-
рөөнч ынакшыл дээш «саргып

аарааны» тода көзүлбөс, чүткө ужу-
ражып, чугаалажып чоруп-ла ту-
рар, а ынакшылдан каян ажыг-
чакыт чок сөглөшкен иргэ?
Хары мындай чугаа бар («Мен
сеңээ мыак мен» деп солгонини
дугайында):
— «А сен меңээ ындыг сестер ту-
гаалаважык сен бе?
— Мен бе?— деп, Хеймерек кат-
тырбаан узумчылды. Мен чол
ындыг сестер элпикеним билбейн-
дир мен. Азы эңире-узурук чуга-
лапкан киж боор мен бе? Адыр-
дан, каян мыаа дээш киж боор
мен...
Бир эвес оол кыска баурут ынак-
шаан болза, бир дугаар ынакшыл
ажыдып, сөглөшкен сестерин
черде утпас, ол дээрге эң-не берге
сестер, эң-не «дүшкүрүгү үе бол-
ган: эңире киж эдэреп, эрес ар-
субоодор. Ынакшылдан ажыдып
илеректен үзөп утундулар ха-
маачык, бүгү чурттаалында эң-
не чаагай үе боор артып каар хире.
Хеймеректин «чассы» аажы-
чакыга, кижизидгесинге Мария
Ивановна адып сургаар роолду ой-
навай барганы томданыч. Тоо-

жу төнүжө дээр, оон аажы-чады
хевээр артып каар.
«Аааа сугда акша дээрме ам
ирип четкен. Мен турумда ол кай
бар дээр сен. Моон алган көрөм,
ам-даа оон «кижи» чурттаала-биле
чурттаары, ада-незини «моюнун-
га» олурары хевээр артып хире.
«Амыдыралды үзөп акша-мөг-
түдө эвес, ма-маганын көвейн-
дө эвес, аакы-конча сургенинде
эвес, а арат чоңга бараан боол, хөй-
биле кады ооруп, чурттаарында»
деп, Мария Ивановна башкы киж
чүге сургаас чорут.
Н. ООРЖАК.
«Ынакшыл-дыр» деп тоожу —
попучуктуга үлөтөгү белет-тир.
Ынакшыл Мария Ивановнанын ты-
ва чаштарын өөрөйп, кижизиди
турарын солугарып попучукту. Но-
мда чаагай сеткилдиг бөдүр киж-
лер дугайы чугаалап турар.
Оон эки таламжы мактааш, четпе-
лин база айткы чорут. Чүд дээш,
номда каттап турар үп-уурун
сестер эдирер. Ынакшыл каткы
хөдүгү эртер көдүдө.
«Бо каян бардын, олукум?»

МЭЭН ЧЕРИМ КИЖИЛЕРИ

ЧОЛДАК КИЖИ
Чолдак киж човулашкы,
Чоран черге белеткенер.
(Улугер сөс).
— Ужудукчу болур мен.
— А мен далайын...
— А мен танкыш...
Өөрү күзөли чугаалажырга.
Делгер-оол база-ла адымын чаксап-
кан, мына дээр:
— Мен лейтенант болур мен.
Оолдар чир-шок дүжөр.
— Сөз оон мергенли эвес-тир, а
шериг дужаалы ышкыжык— деп,
оларын бирөөн таймырлаар.
— А мен шериг самолёту чолза-
чылар мен, харын— деп, Делгер-
оол маргыжып-ла оор.
— Чолдак улусу азыр эвес.
— Өзө бээр мен.
Каш чыл эркенде, Делгер-оол
колхозунга трактористтер берген.
Узуп эспөөн, мычалаа-лаа, тыр-
ына, шырап ар.
Трактористтер мынча дийр:
— Лейтенант кел чор.
Чок болза:
— Лейтенант-аа эр-хей! Даң
халымында туруп келди.
Кийгизилер-аа:
— Эй, лейтенант! Бээр келем,
ажым, мында киж сени херегеп
тур.
Делгер-оол тракторун чорудуп
олура, холу шипчөөн аайы-биле
арния шипчедип, хажымынче

көрүштөр чайжон олурар. Тезер
чөлдөргө бузу чөтпөс, ынакшагаш
чамдыкта конайып туруп алган
чорутар. Ынчангаш чаа-ла, хуң
аркып эскербейн баар.
Чамдык оолдар:
— Шунуру-ла эр чүе!— деп ма-
галаар.
Чамдыктер:
— Чолдак кижы мынамай
канчак. Биез чорайышта хо-
вуга айткан дүшпөс пийк бис, бе-
диктерип чер чок апаар— дийр.
Хову турлазаче Делгер-оол да-
лап бажын кел чыдар. Белки көс-
түр дээш, бут баштап чорутар. «Са-
пык шиптеде бутту кы көр» кыл-
дыр болза, а арын деринди, кымып
чорутуру илден.
— Эй, уруглар— деп, повар уру-
ларже кийгизилер, столовая
азымында сандыга саадапкан, ала-
ырады харамып олурар.
Уруглар Делгер-оолду чүге хуң-
дүрөй оолдар билеп чадап каар-
лар. Ынчангаш бир узун поварын
хүрээлти бергенер:
— Чүе айткыраалы, таптыг ха-
рылап бээр сен бе?
— Айткыраалы даа, а шоодар
дээш болуураа, баяндырбас мен
— деп, уруг шыгымы сагындырар.
Чүге чолдак кижээ мынак си-
лер?
— Шолазы солун-дур бе?

— Чолдаа солун-дур бе?
— Чүге дээрге, дээш, уруг олар-
ын эргилдир көрүң. Делгер-оолдун
күш-ажымы көртүзүп кылдыр-лаа
бедик, силерин эң узуулар беани
оон чартымында-даа чөтпөс-тир.
Уруг оолдарга узун чинге дымын
көртүзүпкеш, черин сиртледир ха-
зып мыаа болур, а оон сестер-оол-
дарын хомулаан сеткилдиг чире
барып дээр.
ЫНАКШЫЛ
Ферманын дуузу шагда-ла эске-
рип каан: сазыны Уйнуктун ша-
лааш чугааламга илек каларымы
Сарыг-оол хөдүк чок, а уруг база
оолдун мыт-лааш чогуи кара са-
гыштыг дөмдө деп болаар.
Бир-ле катан Сарыг-оол илек на-
дарып чораша, хем эадинге ча-
дымын көртүзүпкеш турганын
эскерип маан. Халлар дыка тоза
хевээр дүшкен, а оларын кырында
хола хараганар хуң херелинге бир-
ле онза апарган турган. Хевертен
хараганар шипчеп берсе-ла, ча-
рап кыс харап келген. Ол Уйнук
болган. Кызыл хөдөлгөн, торгу
аркымыдыг, шынаада бир-ле чүве-
же хулууртук көрүп турган.
Сактырга, уругун кызыл хөй-
лөң кес болу берген, оолдун чү-
рөөн он чиккен ышкыш болган.
Азында дүшкөш, уругун ча-
пылга чөдө берген.
— Уйнук!— деп, оожум кий дээш,
Херектин хажымында унган, оол-
дун чычак уу уругта бир-ле онза
дынапкан. Уруг оожу харылаа:
— Сарыг-оол силер бе?
Незек кааа уугу-дир кайгажып

алган турганнар.
Баштай Уйнук дедирлеп берген.
Сарыг-оол ол-ла дораан дөңгөй ынак
болган. «Ат болу-ла, бо уруг меня
чүе шоолар боор» кылдыр болаар.
Бир натап ол уруг бир оолду ту-
ла шооланын мынааш, ам-лаа ут-
пай турган. Уруг мында дээш:
— Танкылаа деп чүтүл, барбас-
да мен. Мындаа бир кеме, бир-ле
чолдан уруг мурунуга сооптап тур-
ганымын көрбөз деп болаар сен
бе? Утуп алдым бе? Чоп арвын
бедик кысамы?
— Ынчангаш оол фермага келир-
ден дидинейн, молдугалар дозуп,
саадап чораша. Ынчалаа-даа уруг
мыт чок болган. Ол хөдөп эге-
лөш-ле, Сарыг-оол хөй-ле чүве
хөөрөксээр, каттырчында-даа ке-
дерей, а Уйнук чүве мыттаас
апарганы удука билдирген берген.
Олар ийн бир-ле катан база ше-
лөөн уугулары бергенер.
Чүд арам манг чан боор!— деп,
Сарыг-оол саадап шуптуула үн-
ген.— Хуңуу анын, эадинге кы-
зыл-лааан баар болза, киж бузу
была бээр боор ийн. А ары иш-
теде мылар шыргай-шыргай, бу-
дуктары «кыры-сыры», дээр пия
ууд ышкыш сагындырар. Сарыг-
канчар ону, эт-даа азып каага
чыдывас боор...
Уйнуктун чүве чугаалаккаары
недереэ-лаа, аксын туттуруп, оол-
че хулууртук турган. Биез бир
чалым кырында душканы ышкыш,
оон чүрөө өөршүдүг хажымын
этелен. АЛДЫН ООЛ ДАРЖАА.

Редакторун өрөлчүмү
Д. О. БЕГИ.

КЕЧ

ФЕВРАЛЬ 13-ТЕ
«НАПЫРАЛ»: Уругларга дирек-чуртун 9.30. «Нолумб» деп хөмөдөн
келген эр 9.50, 12.35, «Бубенин душтуу» 2.20, 4.15, 6.10, 8.05, 10.05,
10.50, 12.35.
«КАА-ХЕМ»: «Адын майынтааштыг төөгүзү» 10, «Биче сервант бол-
гаш өскөлөр-дээ» 11.15, 1, 4.30, «Чээрби чыл болгаш» 2.45, 6.30, 8.30
шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: Уругларга дирек-чуртун 10. «Рыжын» 11.15, 1.15,
«Кыс чоран чылдары» 3.15, «Рөккө болгаш оон амы-дуумалары» (1-ги,
2-ги сериялары) 5.15, 8.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Адын майынтааштыг төөгүзү» 9.30. «Биче сервант
болгаш өскөлөр-дээ» 10.45, 12.30, 6.40. «Доктор Зорге силер биле бе?»
(1-ги, 2-ги сериялары) 2.15, 8.30, «Чээрби чыл болгаш» 4.55 шактарда.

Эстрада болгаш цирк артистери — бистин аалчыларымыс

Республиканың хөгжүм-шии театрынга
Февральдын 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 хуңе-
ринде
ЭСТРАДА БОЛГАШ ЦИРК АРТИСТЕРИ АДЫГЛАРНЫН
КИРЖИГЕЗИ-БИЛЕ КОНЦЕРТ КӨРГҮЗҮР.
КОНЦЕРТТЕР ХУННУН-НЕ ЭРТЕН 10, ХУНДУС 3 БОЛГАШ
БЕЖЭЭ—7 ШАКТАРДА БОЛУР
Билетти театрынг тасасында садып турар.
Театрын дирекциясы.

РЕДАКЦИЯНЫН АФРЕЗЫ

Кызыл, Шетякин — Бравченко кутумчузу бажын № 3, ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 21-63, редакторун орадакчыларынын 35-24, 25-38, харысалгалыг секретарынын 23-35,
партияны амыдырал кидизинин 23-54, агитация болгаш пропаганда кидизинин 37-13, кааа аажы-агыг кидизинин 21-47, үлөтүр кидизинин 22-64, чаага, аажычмы болгаш
амыдырал кидизинин 21-27, иштин информация кедээ корреспондентилер, база совет тургузат болгаш
27-41, Солун келбей барганда 32-75 телефонче долгаар.
Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлелин чанында паралаа эргелелин типографиясы.
ТС—00765.